

BENZETME (Başlıklarıyla)

I. Öğelerin Sayısına Göre Benzetmeler

1. Teklik Benzetmeler

- a. Tam (ayrıntılı) benzetme (*teşbih-i mufassal/mürsel*)
- b. Kısaltılmış benzetme (*teşbih-i mücmel/mürsel*)
- c. Pekiştirilmiş benzetme (*teşbih-i mufassal/müekked*)
- ç. Özet benzetme (*teşbih-i belîğ, teşbih-i mücmel/müekked*)

2. Serpişik Benzetmeler (*teşbih-i müteaddit*)

- a. Toplamlı benzetme (*teşbih-i cem*)
- b. Odaklı benzetme (*teşbih-i tesviye*)
- c. Katmerli benzetme
- ç. Yığma benzetme (*Teşbih-i teksif*)
- d. Bıçimdeş benzetme
 - i. Ayrımlı benzetme (*teşbih-i mefrûk*)
 - ii. Sarmaşlı benzetme (*teşbih-i melfuf*)
- e. Ayrımcılı benzetme (*teşbih-i tafsili*)
- f. Yayılmış (yaygın) benzetme (*teşbih-i temsil, teşbihu'r-temsil, temsil*)
- g. Çok ilgeçli benzetme

II. Öğelerdeki Sözcüklerin Türlerine Göre Benzetmeler

1. Temel öğeleri oluşturan sözcüklerin türlerine göre benzetmeler
 - a. Adcıl benzetme (*teşbih-i asliyye*)
 - b. Eylemcil benzetme (*teşbih-i tebaiyye*)
 - c. Karma benzetme
2. Benzetme yönünü oluşturan sözcüklerin türüne göre benzetmeler
 - a. Ad yönlü benzetme
 - b. Eylem yönlü benzetme
3. Benzetme ilgecini oluşturan sözcüklerin türüne göre benzetmeler
 - a. Asıl benzetme ilgeçleriyle kurulan benzetmeler
 - b. Eylem ya da eylemsilerin benzetme ilgeci görevinde kullanılmasıyla kurulan benzetmeler
 - c. Ad soylu diğer sözcüklerin benzetme ilgeci görevi üstlenmesi ile kurulan benzetmeler
 - ç. Benzetme ilgecinin işlevini üstlenen eklerle kurulan benzetmeler

III. Temel Öğelerin Yapısındaki Niceliğe Göre (İçerdiği Eleman Sayıları Bakımından) Benzetmeler

1. Salt tekil benzetme
2. Salt bileşik benzetme

3. Tekil-bileşik düzenli benzetme
4. Bileşik-tekil düzenli benzetme

IV. Temel Ögelerin Göndergelerinin Varoluşsal (Ontolojik) Özelliğine Göre Benzetmeler

1. Somut ögelerle kurulan benzetme
2. Soyut ögelerle kurulan benzetme
3. Somut-soyut karma özellikte kurulan benzetme

V. Temel Ögeler Arasındaki İlişki Biçimine Göre Benzetmeler

1. Doğrusal benzetme
2. Değillemeli (*dönüşlü, tersinden, dışlamalı*) benzetme

VI. Kuruluş (Kurgulanış) Biçimine Göre Benzetmeler

1. Mutlak benzetme (*teşbih-i mutlak*)
2. Koşullu benzetme (*teşbih-i meşrut*)
3. Sorulu benzetme
4. Döndürülmüş benzetme (*teşbih-i aks/mün'akis*)
5. Gizlenmiş benzetme (*teşbih-i izmar/muzmer*)
6. Daha üstünlük benzetmesi (*teşbih-i tafdil*)
7. Ritmik benzetme (*rhyming simile*)

VII. Geçerlilik (Yeterlilik) Yönünden Benzetmeler

1. Düzgün (geçerli) benzetme (*teşbih-i makbul*)
2. Bozuk (*pürüzlü, geçersiz*) benzetme

VIII. Benzetme İlgecinin Söylenip Söylenmediğine Göre Benzetmeler

1. Mesafeli (ilgeçli) benzetme (*teşbih-i mürsel*)
2. Mesafesiz (pekiştirilmiş, ilgeçsiz) benzetme (*teşbih-i müekked ,teşbih-i mukid*)

IX. Benzetme Yönünün (Ortaklığın, İlginin, Uygunluğun) Özelliklerine Göre Benzetmeler

1. Benzetme yönünün söylenip söylenmemesine göre benzetmeler
 - a. Açıklamalı benzetme (*teşbihi-i mufassal*)
 - b. Açıklamasız (kısılmış) benzetme (*teşbih-i mücmel*)
2. Benzetme yönünün sayısına göre benzetmeler
 - a. Tek yönlü (tek ilgili) benzetmeler (*teşbih-i gayr-ı temsil*)
 - b. Çok yönlü (çok ilgili) benzetmeler (*teşbih-i temsil*)
3. Benzetme yönünün kabul edilebilirlik durumuna göre benzetmeler
 - a. Yerde (geçerli) benzetme (*teşbih-i makbul*)
 - b. Yersiz (geçersiz) benzetme (*teşbih-i merdud*)
4. Benzetme yönünün yorum gerektirme durumuna göre benzetmeler
 - a. Açık (*tevil gerektirmeyen*) benzetme

- b. Yorumlu (*tevil gerektiren*) benzetme
- 5. Benzetme yönündeki üstünlük durumuna (*ortak özelliğin baskınlığına*) göre benzetmeler
 - a. Düz benzetme
 - b. Çevrik benzetme (*teşbih-i maklup, teşbih-i makus-mün'akis*)
 - c. Daha üstünlük benzetmesi (*teşbih-i tafdil*)
 - ç. Benzeşme (denklik benzetmesi) (*teşabüh, tesavi*)
 - i. Ortak benzeşme
 - ii. Eşit benzeşme
 - iii. Karşıt eşitlikte benzeşme
 - iv. Birlikte benzeşme
 - v. Ayırtısız benzeşme
 - vi. Sorulu benzeşme
- 6. Benzetme yönünün gerçeklikle ilişkisine göre benzetmeler
 - a. Gerçeksel benzetme (*teşbih-i tahkiki*)
 - b. İmgesel benzetme (*teşbih-i tahayyüli, teşbih-i tahyili*)
 - c. Yoksunlamalı benzetme (*teşbih-i tezat*)
 - ç. Örtülü (dolaylı) benzetme (*teşbih-i zımnî*)
- 7. Benzetme yönünün bilinirliği ve etkileme boyutu bakımından benzetmeler
 - a. Yalın benzetme (*teşbih-i sade*)
 - b. Aşınmış benzetme (*teşbih-i amiyane*)
 - c. Alışılmış benzetme (*teşbih-i mübtezel, teşbih-i karib-i mübtezel*)
 - ç. Yazınsal benzetme (*teşbih-i edibane*)
 - d. Kapalı benzetme (*teşbih-i garib, garib-i bi'ad, garib-i ba'id*)

X. Yapılış Amacına Göre Benzetmeler

1. Durum bildiren benzetme
2. Görünüm bildiren benzetme
3. Biçim ya da boyut bildiren benzetme
4. Renk bildiren benzetme
5. Nicelik bildiren benzetme
6. Somutlaştırma işlevli benzetme
7. Olumsuz durum belirten ya da yerme amacı

güdülenbenzetme

8. Övme amaçlı benzetme

9. Üstünlüğe dikkat çekilen benzetme

10 Tersinden vurgulamalı (olumsuzlamalı) benzetme

11. İronik benzetme (*teşbih-i tehekküm*)

* Nizamettin UĞUR, *Anlambilim /Sözcüğün Anlam Açılımı*, İstanbul: Doruk Yayınları, 2023, Genişletilmiş 3. Baskı, s. 193-196.